

9. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. - М. : ИНФРА-М, 1999. - 479 с.

10. Механізми розвитку житлово-комунального господарства: системи управління, ціноутворення, підготовки кадрів : [монографія] / Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Корецький М. Х. та ін. - Донецьк : ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2008. - 351 с.

11. Механизм хозяйствования предприятий и объединений трансформационной экономики : [монография] / НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. - Донецк, 2007. - 527 с.

© М. Мельникова

УДК 33.004:628.1

ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ В БІЗНЕС-ПРОЕКТАХ ДЛЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ

ОКСАНА МЕЛЬНИКОВА,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств
Донбаської національної академії будівництва і архітектури, м. Макіївка

Проаналізовано прикладні аспекти використання результатів економічної діагностики комунальних підприємств при розробці інвестиційних бізнес-планів для отримання цільового фінансування. Показано, що за рахунок ґрунтовної оцінки фінансової активності підприємства та збалансованості його тарифоутворення можна більш точно оцінити економічну ефективність проектів. Запропонована структура бізнес-плану забезпечує прозорість і достовірність даних. Побудований діагностичний профіль та діагностична картка дозволяють відстежувати ефективність заходів, які здійснюються за програмою економічного оздоровлення комунальних підприємств.

Ключові слова: економічна діагностика, бізнес-план, комунальне підприємство водопостачання.

Постановка проблеми та стан її вивчення. Особливі умови діяльності комунальних підприємств водопостачання, нагальна потреба у вирішенні їх економічних, соціальних, технічних проблем, обмеженість фінансових ресурсів потребують удосконалення підходів до розробки інвестиційних проектів, зокрема бізнес-планів.

Існуюча методика складання бізнес-планів [1-5] переважно спрямована на створення нових та розвиток діючих підприємств, розширення й вибір нових видів діяльності, однак вона потребує уточнення та адаптації для застосування їх у процесі оздоровлення комунальних підприємств. Більше того, стандартні підходи до визначення ефективності проектів для комунальних підприємств водопостачання застосувати неможливо через їх низьку економічну результативність та критичність стану самих підприємств.

Мета роботи - аналіз прикладних аспектів використання результатів економічної діагностики діяльності комунальних підприємств водопостачання при розробці бізнес-планів для отримання цільового фінансування.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Наказу Міністерства економіки України "Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення бізнес-плану підприємств" [5], стандартний підхід до розробки бізнес-планів містить три етапи: підготовчий, безпосереднього розроблення та реалізації бізнес-плану. Змістовне навантаження підготовчого етапу поля-

гає у формуванні мети бізнес-плану, зборі та аналізі інформації про продукцію (послуги), аналізі ринку послуг і тенденцій розвитку галузі, обґрунтуванні концепції розвитку виробництва. Зауважимо, що підготовчий етап є найбільш фінансово витратним та тривалим у часі. Важливе значення має правильність вибору методів дослідження. Застосування на цьому етапі попередньої та поглибленої економічної діагностики діяльності підприємства водопостачання дозволить значно знизити фінансові й часові витрати.

Попередня діагностика дає структуровану інформацію про послуги підприємства, їх якість, кількість і рівень порушень у наданні, відображає реальний стан цінової політики підприємства, інвестиційної та фінансової активності. Крім того, за її результатами можна отримати обґрунтування необхідних початкових витрат та встановити перспективність реалізації мети бізнес-плану.

Важливо усвідомити, що реалізація бізнес-плану - найбільш відповідальний етап, який передбачає чітку послідовність здійснення практичних завдань за календарним графіком, дотримання технологічних схем та обсягів ресурсів і термінів їх надходження, організаційних заходів і складу виконавців, що зазначені в плані. Окремим завданням цього етапу є здійснення контролю та обґрунтування відхилень результатів від запланованих показників ефективності. Показники попередньої економічної діагностики на цьому етапі є цільовими орієнтирами виконаних завдань, які відображають

досягнуті результати при впровадженні бізнес-плану в практику діяльності комунального підприємства водопостачання. Узагальнена послідовність розробки

бізнес-планів із використанням організаційно-аналітичного забезпечення економічної діагностики пропонується на рис. 1.



Рис. 1. Послідовність розробки бізнес-плану для комунальних підприємств із використанням результатів економічної діагностики.

Класична структура бізнес-плану складається з таких розділів, що виконуються послідовно: резюме; характеристика підприємства; характеристика продукції (послуг), що виробляється підприємством; дослідження та аналіз ринків збуту продукції (послуг); характеристика конкурентного середовища та конкурентні переваги; план маркетингової діяльності; план виробничої діяльності підприємства; організаційний план; план охорони навколишнього середовища; фінансовий план та програма інвестицій; аналіз потенційних ризиків; бюджетна та економічна ефективність; соціально-економічні наслідки реалізації бізнес-плану [6].

При постановці мети слід урахувати напрями, виконання заходів, за якими буде отриманий економічний, соціальний та екологічний ефект. Наприклад, покращення роботи комунального підприємства водопостачання зі споживачами послуг; зменшення кількості аварій у системі водопостачання та водовідведення і, як наслідок, скорочення втрат води, обумовлених виникненням аварій у системі; підвищення якості питної води; покращення екологічної ситуації через заміну зношених очисних споруд; зниження собівартості послуг, що надаються підприємством.

Мета розділу "Характеристика підприємства" полягає у відображенні повної інформації про підприємство, юридичні, виробничі та економічні аспекти його діяльності, структуру управління, майновий стан, стратегію розвитку. Якщо для висновків про стан підприємства використовувати показники попередньої діагностики, то інформація буде повною й даватиме уявлення про ступінь порушень у діяльності, а також виконані та заплановані заходи щодо їх усунення. Зазвичай діяльність комунальних підприємств водопостачання є неприбутковою, тому надання відомостей про поточну роботу щодо усунення проблем надасть підприємству шанс переконати інвестора в доцільності інвестицій.

Якщо встановлено, що підприємство знаходиться у критичному стані, - використання поглибленої діагностики дозволить представити діагностичний профіль, де чітко визначені оздоровчі заходи. У такому разі інвестор - держава, обласні або місцеві органи самоврядування - отримають можливість здійснення прозорого контролю за реалізацією проекту.

Розділ "Характеристика продукції..." для комунальних підприємств водопостачання вимагає відображен-

ня планових і фактичних показників об'ємів надання послуг із водопостачання й водовідведення, обґрунтування доцільності затверджених тарифів, кількісних і якісних показників послуг.

При формуванні цього розділу бізнес-плану можна використовувати показник попередньої економічної діагностики, що відображає збалансованість тарифної політики. Його розрахунок надасть інформацію про відповідність тарифоутворення тим заходам, що здійснюються підприємством для зниження собівартості одиниці послуг.

Розділ "Дослідження та аналіз ринків збуту продукції (послуг)" також відрізняється для комунальних підприємств водопостачання від стандартних підходів до його складання. Прив'язування технологічного процесу водопостачання до конкретного споживача вимагає відображення інформації про сегментацію таких споживачів за рівнем рентабельності, об'ємами отриманих послуг тощо. Адаже збитковість роботи з населенням часто покривається за рахунок прибутковості роботи з промисловими підприємствами.

Зауважимо, що важливим критерієм оцінки роботи системи централізованого водопостачання й водовідведення є цілодобова безперебійна подача води споживачам. Проте через існуючий стан системи водопостачання мешканці міста Макіївка забезпечуються водою за графіком.

Також доцільно при характеристиці споживачів комунального підприємства водопостачання відобразити їх забезпеченість приладами обліку води, надані субсидії та реальний стан їх фінансування.

Для визначення збалансованості тарифної політики комунального підприємства водопостачання доцільно порівнювати економічно обґрунтований розрахунковий тариф на послуги централізованого водопостачання та затверджений на рівні місцевих органів влади.

Якщо затверджений тариф не відповідає рівню відшкодування витрат підприємства й не дозволяє здійснювати капіталовкладення в необхідному обсязі, до цього розділу бізнес-плану доцільно додати перелік заходів щодо компенсації витрат підприємства з місцевого бюджету, протоколи про наміри й співпрацю місцевої влади та комунального підприємства, відобразити, як буде покриватися різниця у тарифах за рахунок інших категорій споживачів.

Завдання розділу "Характеристика конкурентного середовища та конкурентні переваги" за класичною структурою бізнес-планів полягає в аналізі діяльності конкурентів, сегментації ринку між конкурентами, порівнянні аналогічних послуг (продукції) на ринку. Установлюються якісні та кількісні показники продукції підприємства та її конкурентні переваги. Виконання цього розділу для комунальних підприємств водопостачання, які є природними монополіями, а їх послуги із централізованого водопостачання не мають аналогів, є недоцільним.

Пропонується з метою переконання інвесторів відобразити замість цього розділу новий - "Характеристика участі підприємства в соціально-економічному розвитку міст та районів, що обслуговуються". За допомогою поглибленої діагностики за однойменним напрямом можна встановити загальні перспективи розвитку підприємства, його забезпеченість енергоресурсами, рівень виконання програм соціально-економічного розвитку, ефективність використання сировини та матеріалів; оцінити джерела постачання ре-

сурсів, стан та тенденції розвитку технологій, екологічну складову та соціальну складову розвитку шляхом установлення рівня зайнятості.

Такий розділ бізнес-плану, як "Маркетинговий план", пропонується замінити на розділ "План реалізації, обліку води і зниження втрат". Доцільність такої заміни пов'язана з тим, що комунальні підприємства водопостачання мають просту схему розподілу послуг: виробник - споживач - виробник. Однак їх відносини ускладнюються розгалуженістю та високою зношеністю системи водопостачання та водовідведення. Обмеженнями для комунального підприємства водопостачання є неможливість вибору постачальника води, який надає її з встановленою якістю, на яку підприємство не впливає. Навіть якщо постачальників води декілька, то технологічна структура постачання не дає можливості вибору найбільш ефективного з них. У цьому розділі бізнес-плану доцільно відобразити інформацію про постачальників техніки, устаткування, сировини, матеріалів, послуг тощо.

Підкреслимо, що представлення розділу "План виробничої діяльності підприємства" для комунального підприємства водопостачання має містити відображення заходів із його оздоровлення. Зміст розділу охоплює не тільки існуючі схеми виробництва, технології виробничого процесу, а й планові заходи з удосконалення, модернізації та реконструкції систем водопостачання, обладнання та оновлення технологій. Використання в цьому розділі програми оздоровлення комунального підприємства водопостачання, яка містить заходи невідкладного та перспективного характеру, що встановлені за результатами діагностики, розрахунок їх економічної, соціальної та іншої ефективності, дозволить більш ґрунтовно відобразити зміст очікуваних результатів від реалізації бізнес-плану.

Головна мета розділу "Організаційний план" полягає в установленні календарних термінів реалізації бізнес-плану, характеристиці основних етапів, визначенні переліку заходів щодо його реалізації із зазначенням виконавців та термінів виконання. Якщо комунальне підприємство водопостачання складає та реалізує план з розвитку мереж, то можна враховувати послідовність і тривалість у часі програми оздоровлення.

При виконанні розділу "План охорони навколишнього середовища" варто для комунального підприємства водопостачання додати умови збереження санітарного та епідеміологічного благополуччя на території, що обслуговується, адже це одна з основних його задач.

Згідно із Законом України "Про питну воду та питне водопостачання", серед основних показників якості послуг комунального підприємства водопостачання, які пов'язані із впливом на навколишнє середовище, виділяють такі: якість води та очистки стічних вод; необхідний тиск води; гарантована кількість послуг; тривалість безперебійних послуг; кількість скарг.

Аналіз потенційних ризиків для комунального підприємства водопостачання слід доповнювати нормативними обмеженнями та муніципальними гарантіями. Оскільки комунальне підприємство має обмеження в управлінській діяльності, тарифній політиці, у виборі постачальника води, то загальна програма запобігання ризикам не забезпечить належного захисту від їх негативного впливу. Розділ "Бюджетна та економічна ефективність" передбачає обґрунтування інвестиційних вкладень у підприємство та джерела їх отримання; прогнозування балансу підприємства та фінансо-

вих результатів; складання прогнозу грошових потоків за бізнес-планом.

Заключним розділом є "Соціально-економічні наслідки реалізації бізнес-плану", у якому надаються результативні показники реалізації бізнес-плану, зокрема збільшення обсягів реалізації продукції, кількість збережених або новостворених робочих місць, покращення умов роботи працівників, упровадження інновацій тощо. Важливе значення при представленні інформації для комунального підприємства водопостачання в цьому розділі має обґрунтування системи

контролю за досягненням поставлених цілей бізнес-плану. Для цього можливим є використання процесу визначення цільових орієнтирів при проведенні економічної діагностики й реалізації програми оздоровлення за її результатами.

З метою урахування результатів діагностики при розробці бізнес-проектів удосконалену послідовність розробки інвестиційних бізнес-планів представлено на рис. 2. Для цього економічна діагностика додана як окремий блок, який дозволяє реалізувати систему виконання розділів бізнес-плану.

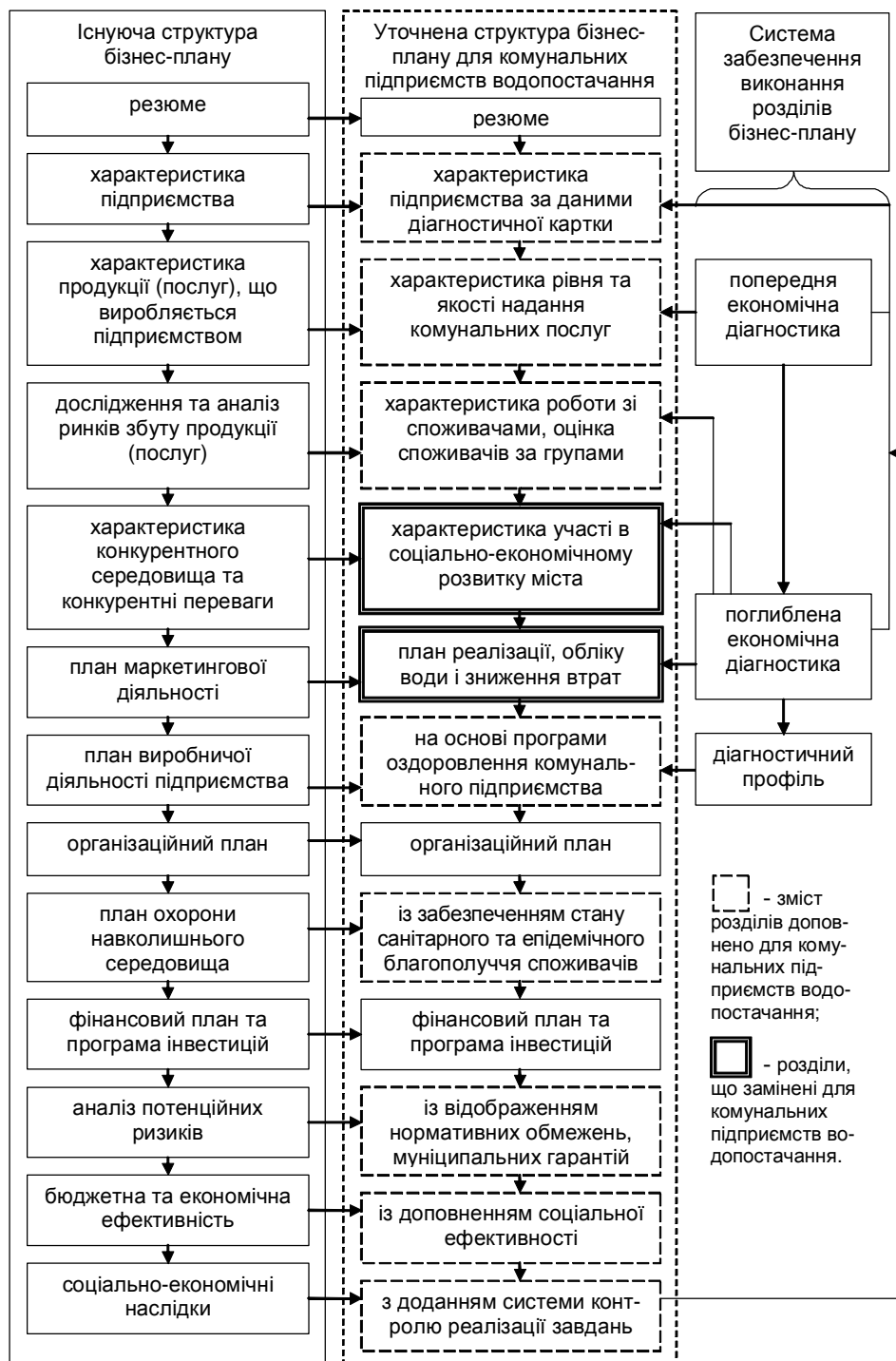


Рис. 2. Структура бізнес-плану для підприємств водопостачання.

Висновок

1. Запропонована структура бізнес-плану забезпечує прозорість і достовірність даних. Побудований діагностичний профіль та діагностична картка дозволяють відстежувати ефективність заходів, які здійснюються за програмою економічного оздоровлення комунальних підприємств.

2. Використання економічної діагностики при розробці бізнес-плану, особливо для отримання цільового фінансування на реалізацію конкретних програм, дає можливість виявити проблеми в діяльності комунальних підприємств водопостачання, обґрунтувати можливі варіанти їх вирішення та отримати інвестиційні переваги.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абрамс Р. Как составить наилучший бизнес-план для любой отрасли и сферы деятельности / Р. Абрамс ; пер. с англ. - [5-е междунар. изд.]. - СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008. - 382 с.

2. Адамс Б. Бизнес-планирование. Эффективные методы разработки / Б. Адамс ; [пер. с англ.]. - М. : АСТ: Астрель, 2007. - 469 с.

3. Барроу П. Бизнес-план, который работает / П. Барроу ; [пер. с англ., предисл. Р. Брэнсона]. - [2-е изд.]. - М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. - 281 с.

4. Ковелло Дж. А. Бизнес-планы. Полное справочное руководство / Дж. А. Ковелло, Б. Дж. Хейзелгрэн ; [пер. с англ.]. - М. : БИНОМ, 1998. - 352 с.

5. Про затвердження методичних рекомендацій з розроблення бізнес-плану підприємств [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. № 290. - К. : CD-вид-во "Інфодиск", 2009. - 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. - (Законодавство України). - Систем. вимоги: Pentium ; CD-ROM ; Windows 95/OSR2/98/NT SP6/2000/XP.

6. Мельникова О. С. Теоретичні та методологічні підходи до визначення "економічної діагностики" / О. С. Мельникова // Управління економікою регіону та підприємства : зб. наук. праць. - Донецьк : ДонДАУ, 2003. - Вип. 29. - Т. 4. - С. 137-144.

© О. Мельникова

УДК 332.87

РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА МІСТА ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА НА ЗАСАДАХ ДЕРЖАВНО-ПУБЛІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

ІВАННА МЕЛЬНИЧУК,

асистент кафедри економіки підприємства

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

У статті на основі класичних форм державно-приватного партнерства проведено дослідження можливих трансформацій існуючих підприємств ЖКГ, зокрема "Івано-Франківськводокотехпром", а також можливість техніко-економічного вдосконалення й розвитку в рамках трансформованих структур.

Ключові слова: реформування житлово-комунального господарства, державно-приватне партнерство, житлово-комунальне підприємство, моделі державно-приватного партнерства.

Постановка проблеми. Необхідність реформування житлово-комунального господарства (ЖКГ) визнана на всіх рівнях управління: державному, регіональному й муніципальному. Основною метою реформування житлово-комунального господарства в нормативних актах та програмних документах є переведення ЖКГ на ринкові соціально орієнтовані принципи функціонування для кращого задоволення потреб населення в житлово-комунальних послугах. Державно-приватне партнерство (ДПП) є одним із інструментів реформування відносин у ЖКГ, який набуває все більшої популярності. Більш поширеним у європейських країнах є поняття "публічно-приватного партнерства" (ППП) (Public-Private Partnership).

Реформа ЖКГ передбачає ліквідацію збиткових комунальних підприємств галузі й розробку методів

залучення приватного бізнесу в цю галузь. Усе це має сприяти підвищенню якості надання житлово-комунальних послуг та фінансовому оздоровленню галузі.

Сучасна ситуація в економіці ЖКГ характеризується сильним динамізмом: постійно й важкопередбачувано змінюються правила, за якими ведеться бізнес, господарюючі суб'єкти й кінцеві споживачі змінюють стратегії своєї поведінки. Відтак поширеним інструментом, який може стати виходом зі складної ситуації, вважається залучення приватних партнерів і створення державно-приватних партнерств. ДПП - це найкоротший шлях до залучення іноземних інвестицій та коштів приватних підприємств чи організацій у житлово-комунальну галузь, які привнесуть капітал і комерційну практику, потрібні для покращення, відновлення та модернізації систем і підвищення